

جمع بین دو نماز در سیره نبوی ﷺ از دیدگاه اهل سنت و شیعه

مریم صلاح الدین (پاکستان)^۱، محمد شبیبانی (ایران)^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۲۹

چکیده

در فروعات، مباحث مختلفی مورد نزاع شیعه و اهل سنت است، یکی از مباحث اختلافی بین شیعه و اهل سنت جمع بین دو نماز و با هم خواندن نماز ظهر و عصر و مغرب و عشاء است که به جمع بین صلاتین معروف است ولی با توجه به روایات موجود در منابع روانی اهل سنت و شیعه، جمع بین دو نماز هیچ اشکالی ندارد. پژوهشهای زیادی در این مورد هم در بین علمای اهل سنت (نیشابوری، ۱۳۴۵، ج ۲: ۱۵۱، الزرقانی، ۱۴۲۴، ج ۱: ۲۹۴) و هم در بین علمای شیعه (سبحانی، ۱۴۳۰) انجام شده نهایت جواز و یا عدم جواز جمع بین دو نماز با توجه به سیره نبوی صلی الله علیه و آله و سلم، بهترین راه برای به دست آوردن حقیقت است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که علمای زیادی از طریق سیره نبوی صلی الله علیه و آله و سلم و با توجه به روایاتی که در منابع روانی شیعه و منابع اهل سنت وارد شده، توانسته‌اند به اثبات برسانند که جمع بین دو نماز بدون داشتن عذر و خوف جائز است. محدثان اهل تسنن نیز روایات مربوط به جواز جمع میان نمازها را حتی در مواقعی که عذر، بیماری و خوف وجود ندارد از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نقل کرده‌اند و در مواردی مانند عذر و بیماری و نماز در حال باران، جمع بین دو نماز را جائز می‌دانند.

کلمات کلیدی: جمع بین دو نماز، سیره نبوی، روایات

۱ دانشجوی کارشناسی - گروه فقه و اصول - دانشکده فقه و اصول - جامعه المصطفی (ص) - دانشگاه مجازی المصطفی (ص) - قم

mariam793@yahoo.com (نویسنده مسئول)

۲. استاد همکار - مربی - گروه فقه و اصول - دانشکده فقه و اصول - جامعه المصطفی (ص) - دانشگاه مجازی

المصطفی (ص) - قم

دانشگاه مجازی المصطفی (ص) mohamad_shibani.mou@miu.ac.ir

مقدمه

با تشریع نماز به عنوان یک تکلیف شرعی، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم کوشش فراوانی بذل کردند تا ادای نماز و احکام آن را به صورت عملی و نظری برای یاران و مسلمانان شرح داده تا روش صحیح انجام آن در ذهن و جان مسلمانان رسوخ کرده و از تحریف آن توسط دشمنان دین جلوگیری کنند، متأسفانه بعد از رحلت ایشان اصحاب قدر این گوهر ثمین را ندانسته و با سکوت خود اجازه دادند که خلیفه بر حسب میل خود از آن بکاهد و یا بر آن بیفزاید. در نتیجه هر چه از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می‌گذشت مسلمانان بیشتر دچار اختلاف می‌شدند تا جایی که می‌توان گفت دامنه این اختلافات تمام احکام اسلامی را در بر می‌گیرد.

جمع بین دو نماز یا جمع بین الصلاتین، با هم خواندن نمازهای ظهر و عصر و نمازهای مغرب و عشاء در وقت مشترک است. برای جواز جمع بین دو نماز به سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و سیره ائمه علیهم السلام استناد شده است. عالمان اهل سنت به وقت مشترک دو نماز معتقد نیستند، از این رو جمع بین دو نماز را فقط در شرایط خاص مانند سفر، شرایط بارانی، مریضی و معذور بودن جایز می‌دانند. عالمان شیعه قائل به وقت مشترک، وقت فضیلت و وقت مخصوص برای نمازهای ظهر، عصر، مغرب و عشاء هستند. اما اهل سنت بر خلاف علمای شیعه، قائل به وقت مشترک نیستند و برای هر نمازی وقت مخصوص می‌دانند. به همین سبب، اگر بین دو نماز جمع شود، پس نمازی در وقت غیر مخصوص خود خوانده می‌شود که درست نمی‌باشد. اما با این وجود، مواردی هست که اهل سنت جمع بین دو نماز را در این موارد جائز می‌دانند مثل جمع بین دو نماز ظهر و عصر در عرفه و جمع بین نماز مغرب و عشاء در مزدلفه، که همه مسلمانان بر جواز این دو مورد اتفاق نظر دارند. (سبحانی، ۱۴۳۰، ج ۱: ۶).

لذا بررسی این موضوع و استفاده از سیره نبوی صلی الله علیه و آله و سلم نسبت به جواز یا عدم جمع بین دو نماز، مهم است:

جمع بین دو نماز در سیره نبوی ﷺ از دیدگاه اهل سنت و شیعه/ ۱۰۷

ابتدا به مواردی که اهل سنت جمع بین دو نماز را جائز می‌دانند، اشاره می‌کنیم، اهل سنت در چند مورد جمع بین دو نماز را جائز می‌دانند مثل: جمع بین دو نماز در عرفه و مزدلفه، جمع بین دو نماز در سفر، جمع بین دو نماز در وطن به خاطر عذر مرض یا باران، به دو مورد از این موارد اشاره می‌کنیم:

۱. جمع بین نمازها در حال باران

بارانی بودن هوا در نظر اهل سنت به عنوان یکی از مجوزهای جمع خواندن نمازهای که وقت مشترک دارند، محسوب می‌شود. سید سابق در کتاب «فقه السنة» خلاصه اقوال اهل سنت را در این زمینه این‌گونه آورده است:

خلاصه اقوال مذاهب در این زمینه این است: شافعیه برای کسی که مقیم است و در سفر نیست جمع بین نمازهای ظهر و عصر، مغرب و عشاء را در صورت بارانی بودن جایز می‌دانند. مالک رئیس مذهب مالکیه جمع بین نمازهای مغرب و عشاء را در مسجد به خاطر بارانی که آمده و یا خواهد آمد، جایز دانسته و نیز در صورتی که تاریکی و گل و لای زیاد باشد به گونه‌ای که مردم عادی از پوشیدن کفش معذور باشد، جایز است. اما جمع بین دو نماز ظهر و عصر به خاطر باران، مکروه است.

مذهب حنابله تنها جمع بین نمازهای مغرب و عشاء را به صورت تقدیم و تاخیر، به سبب برف، تگرگ، گل و لای، هوای سرد و بارانی که لباس را خیس می‌کند، جایز می‌دانند. این اجازه تنها برای کسی است که در مسجد نماز را به جماعت می‌خواند و از راه دور به مسجد آمده و در راه به خاطر باران اذیت شده است. اما کسی که در مسجد است یا در خانه به جماعت می‌خواند، یا در زیر چیزی (مثلاً چتر و مانند آن) به مسجد می‌رود و یا خانه‌اش نزدیک مسجد است، جمع نمازها برایش جایز نیست.» (سابق، ۱۲۹۷ ق، ج ۱: ۲۹۰).

۲. جمع بین نمازها در مریضی و عذر

مریضی و عذر نیز مجوز جمع بین نمازها است. مذاهب اهل سنت در این مورد به شدت اختلاف نظر دارند. حنابله در صورت مریضی و خوف و خطر، جمع را جایز دانسته و ابوحنیفه و شافعی جایز نمی‌دانند و لی برخی از طرفداران شافعی، حکم به جواز جمع کرده‌اند. سید سابق در این باره نیز می‌نویسد:

عقیده احمد بن حنبل، قاضی حسین، خطابی، و برخی از طرفداران شافعی، این است که جمع بین نمازها به صورت تقدیم یا تاخیر در صورت بیماری جایز است؛ چرا که مشقت بیماری بیشتر از مشقت باران است... حنابله عقیده خود را توسعه داده و جمع نمازها را به صورت تقدیم یا تاخیر برای کسانی که عذر دارند و یا خوف و خطری وجود دارد، جایز دانسته‌اند.» (همان: ۲۹۱).

سیره رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم در جمع بین دو نماز

روایاتی که شیعه برای جمع بین دو نماز از سیره نبوی صلی الله علیه و آله و سلم نقل کرده‌اند، عبارتند از:

۱. روایت امام باقر علیه السلام

در روایت صحیح، امام باقر (علیه السلام) فرمودند:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نماز ظهر و عصر را با یک اذان و دو اقامه و نماز مغرب و عشاء را با یک اذان و دو اقامه برگزار کردند:

«رَوَى الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَدِيْنَةَ عَنْ رَهْطٍ مِنْهُمْ الْفَضِيلُ وَ زُرَّارَةُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ (عَلَيْهِ السَّلَام) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله وَ سَلَّمَ) جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَ الْعَصْرِ بِأَذَانٍ وَ إِقَامَتَيْنِ وَ جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَ الْعِشَاءِ بِأَذَانٍ وَاحِدٍ وَ إِقَامَتَيْنِ؛ زَرَّارَةُ از امام باقر (علیه السلام) نقل کرده که رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) میان نماز ظهر و عصر، و مغرب و عشاء با یک اذان و دو اقامه جمع می‌کرده است.» (طوسی، ۱۴۰۷، ج ۳:

جمع بین دو نماز در سیره نبوی ﷺ از دیدگاه اهل سنت و شیعه/ ۱۰۹

محقق بحرانی نیز در ذیل یک روایت دیگر، به صحت این روایت تصریح کرده است: این روایت را اطلاق آن روایتی که شیخ طوسی آن را در کتاب تهذیب با سند صحیح از گروهی از جمله فضیل و زراره از امام باقر (علیه السلام) نقل کرده، تایید می‌کند...». (بحرانی، ۱۴۰۵، ج ۶: ۱۹۳).

۲. روایت امام صادق علیه السلام

امام صادق (علیه السلام) در روایات متعددی سیره رسول خدا (صلی الله علیه و آله) را در جمع بین دو نماز گزارش کرده‌اند و از جمله در این روایت صحیح می‌فرمایند:

«و رَوَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سِنَانٍ عَنِ الصَّادِقِ (عَلَيْهِ السَّلَام) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَ الْعَصْرِ بِأَذَانٍ وَ إِقَامَتَيْنِ وَ جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَ الْعِشَاءِ فِي الْحَضَرِ مِنْ غَيْرِ عِلَّةٍ بِأَذَانٍ وَاحِدٍ وَ إِقَامَتَيْنِ؛ عبدالله بن سنان از امام صادق (علیه السلام) نقل کرده که رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) بین نماز ظهر و عصر با یک اذان و دو اقامه و میان نماز مغرب و عشاء در حال حضر (غیر مسافرت) بدون کدام علتی با یک اذان و دو اقامه جمع کرده است.» (قمی، صدوق، ۱۴۱۳، ج ۱: ۲۸۷)

این روایت نیز از نظر سند صحیح است و علمای بزرگ شیعه بر صحت آن تصریح کرده‌اند؛ علامه محمدتقی مجلسی بعد از نقل روایت می‌نویسد:

«و روی عبدالله بن سنان» فی الصحیح «عن الصادق (علیه السلام) الخ» و یدل علی جواز الجمع بین الصلاتین فی وقت واحد فی الحضر من غیر علة و فی معناه اخبار کثیره، و فی بعضها لیتسع الوقت علی امته فما وقع من التفريق محمول علی الاستحباب؛ عبدالله بن سنان در روایت صحیح از امام صادق (علیه السلام) روایت کرده است...» (اصفهانی، مجلسی اول، ۱۴۰۶ق، ج ۲: ۲۳۶)

از این روایت به دست می‌آید که با هم خواندن نمازها در یک وقت در وطن نیز بدون هیچ مشکلی (مثل باران، ترس و...) جایز است. بر این مضمون روایات زیادی وجود دارد که در

بعضی از آنها آمده است که دلیل این کار این است که امت از وقتشان بیشتر استفاده کنند. (زیرا در صورت جدا خواندن نمازها، وقت مردم بیشتر گرفته می‌شود) بنابراین آن روایاتی که می‌فرمایند نمازها را جدا از هم بخوانید، مستحب بودن این عمل را می‌رساند.

۳. روایت دیگر از امام صادق علیه السلام

در روایت صحیح دیگر، امام صادق (علیه السلام) تصریح می‌کنند که رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) بدون عذر و سبب، نماز ظهر و عصر را یکجا بجا آوردند و دلیل آن را آسان‌گیری بر امت، بیان کرده‌اند:

«حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ رَحِمَهُ اللَّهُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله وسلم) صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ فِي مَكَانٍ وَاحِدٍ مِنْ غَيْرِ عِلَّةٍ وَلَا سَبَبٍ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ وَكَانَ أَجْرًا الْقَوْمَ عَلَيْهِ أَحَدٌ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ قَالَ لَا وَلَكِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَوْسَعَ عَلَى أُمَّتِي؛ امام صادق (عليه السلام) فرمودند: رسول خدا نماز ظهر و عصر را در یک مکان بدون هیچ عذری یکجا به جا آوردند. عمر بن خطاب گفت: آیا در باره نماز چیز جدیدی آمده؟ حضرت فرمودند: نه. ولی خواستم که بر امتم آسان بگیرم.» (قمی، صدوق، ۱۳۸۶ق، ج ۲: ۳۲۱).

البته در مقابل، روایاتی از ائمه معصومین علیهم السلام در مورد استحباب جدا خواندن نماز وارد شده است که این روایات مفید این نکته هستند که در وقت مشترک، نافله‌های این نمازها انجام شود و اگر نافله انجام نشود جمع صدق می‌کند که این روایات دال بر جواز جمع بین دو نماز می‌باشد و منعی در این مورد ندارند؛ دو روایت بر اثبات این مطلب، مورد استناد فقهاء واقع شده است:

روایت اول: «مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَيْفٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ (عليه السلام) قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِذَا جَمَعْتَ

جمع بین دو نماز در سیره نبوی ﷺ از دیدگاه اهل سنت و شیعه/ ۱۱۱

بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ فَلَا تَطُوعُ بَيْنَهُمَا؛ محمد بن حکیم می گوید: از امام کاظم (علیه السلام) شنیدم که می فرمودند هنگامی که خواستی نمازها را با هم بجا آورید، نافله بین آنجا نخوانید.» (کلینی، ۱۴۰۷ ق، ج ۳: ۲۸۷).

روایت دوم: «عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَكِيمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ (علیه السلام) يَقُولُ الْجَمْعُ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ إِذَا لَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمَا تَطَوُّعٌ فَإِذَا كَانَ بَيْنَهُمَا تَطَوُّعٌ فَلَا جَمْعَ؛ محمد بن حکیم می گوید: از امام کاظم (علیه السلام) شنیدم که می فرمودند: جمع میان نمازها در صورتی است که بین آنها نافله انجام نشود، اما اگر نافله انجام شود، جمع صدق نمی کند.» (همان).

روایات اهل سنت

در منابع روایی اهل سنت هم روایاتی دال بر جمع بین دو نماز در وطن و بدون عذر وجود دارد، مسلم نیشابوری در صحیحش یک باب را تحت عنوان «بَابُ الْجَمْعِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ فِي الْحَضَرِ» (قشیری نیشابوری، ۱۳۷۵، ج ۱: ۴۸۹) آورده که برخی از این روایات، جمع نماز را در حال سفر و جنگ های پیامبر بیان می کنند، اما برخی دیگر دلیل بر جواز جمع در حال حضر، و بدون عذر هستند؛ مثل این چند مورد:

۱. روایت جمع بین نمازها در غیر خوف و سفر

نخستین روایت مسلم که از ابن عباس نقل شده، سیره رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) را در جمع بین دو نماز در غیر خوف و سفر بیان می کند:

«حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى قَالَ قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمِيعًا وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ

جميعا في غير خوف ولا سفر؛ ابن عباس می‌گوید: رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نمازهای: ظهر و عصر، مغرب و عشاء را بدون خوف و سفر با هم خواند.» (همان).

۲. روایت جمع بین نمازها در غیر خوف و باران

در روایت دیگر که از ابن عباس نقل شده باز هم قضیه جمع بین نمازهای ظهر و عصر، مغرب و عشاء در غیر حالت ترس و باران مطرح شده و در پایان به علت جمع نیز اشاره شده است:

«وحدثنا ابو بكر بن ابي شيبة وابو كريب قالا حدثنا ابو معاوية ح وحدثنا ابو كريب وابو سعيد الأسج واللفظ لأبي كريب قالا حدثنا وكيع كلاهما عن الأعمش عن حبيب بن ابي ثابت عن سعيد بن جبير عن بن عباس قال: جمع رسول الله صلى الله عليه وسلم بين الظهر والعصر والمغرب والعشاء بالمدينة في غير خوف ولا مطر في حديث وكيع قال قلت لابن عباس لم فعل ذلك؟ قال كئى لا يخرج أمته وفي حديث ابي معاوية قيل لابن عباس ما أَرَادَ الى ذلك قال أَرَادَ أَنْ لَا يُخْرِجَ أُمَّتَهُ؛ ابن عباس می‌گوید: رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نماز ظهر و عصر، مغرب و عشاء را در مدینه بدون ترس و شرایط بارانی با هم خوانده است. در روایت وکیع آمده است که به ابن عباس گفتم: چرا رسول خدا بین دو نماز جمع کردند؟ گفت: تا این که بر امتش حرجی نباشد. و در روایت ابو معاویه آمده که به ابن عباس گفته شد منظور رسول خدا از این کار چه بود؟ گفت: رسول خدا اراده کرده است که تا بر امتش حرجی نباشد.» (همان: ۴۹۰).

۳. روایت جمع بین نمازها در وطن

در روایت دیگر، ابن عباس جمع نماز را توسط رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در مدینه به صورت مطلق و بدون این که اشاره به خوف، باران و سفر بکند، گزارش کرده است که آن را بخاری و مسلم این‌گونه آورده‌اند:

جمع بین دو نماز در سیره نبوی ﷺ از دیدگاه اهل سنت و شیعه/ ۱۱۳

«حَدَّثَنَا أَبُو التُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ هُوَ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ بَنِي عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِالْمَدِينَةِ سَبْعًا وَثَمَانِيًا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ؛ از ابن عباس نقل شده که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در مدینه هفت رکعت و هشت رکعت نمازهای ظهر و عصر، مغرب و عشاء را انجام داد.» (همان: ۴۹۱).

۴. روایت جمع بین نمازها در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

در این روایت نیز ابن عباس بدون اشاره به علت جمع میان دو نماز، تصریح می‌کند که ما در زمان رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) بین نمازها جمع می‌کردیم:

«وَحَدَّثَنَا بَنِي أَبِي عُمَرَ حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ حُدَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ الْعُقَيْلِيِّ قَالَ قَالَ رَجُلٌ لَابْنِ عَبَّاسٍ الصَّلَاةُ فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ الصَّلَاةُ فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ الصَّلَاةُ فَسَكَتَ. ثُمَّ قَالَ لَا أُمَّ لَكَ اتَّعَلُمْنَا بِالصَّلَاةِ وَكُنَّا نَجْمَعُ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ عبدالله بن شقیق عقیلی می‌گوید: مردی به ابن عباس سه مرتبه گفت: نماز، نماز، نماز (یعنی اعلام نمود که وقت نماز است) و ساکت شد. ابن عباس گفت: ای بی‌مادر! آیا تو نماز را به ما یاد می‌دهی؟ در حالی که ما در زمان رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) دو نماز را با هم می‌خواندیم.» (همان: ۴۹۲).

نتیجه‌گیری

با توجه به سیره نبوی صلی الله علیه و آله و سلم که در منابع روایتی شیعه و اهل سنت گزارشگری شده و روایاتی هم از منابع روایتی شیعه و اهل سنت در این نوشتار مطرح شد، نتیجه می‌گیریم که جمع بین دو نماز در تمام حالات جایز می‌باشد و جمع بین دو نماز اختصاص به موارد خاص مورد نظر علمای اهل سنت ندارد. و روایاتی از سیره پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نقل شده اطلاق دارد و جمع بین دو نماز را در غیر حالات عذر جایز می‌دانند.

منابع

قرآن کریم.

۱. بحرانی، یوسف، (۱۴۰۵ ق) الحقائق الناضرة فی احکام العترة الطاهرة، ج ۶، چ ۱، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
۲. الزرقانی المصری، محمد بن عبدالباقی (۱۴۲۴ ق)، شرح الزرقانی علی موطأ الامام المالک، ج ۱، چ ۱، القاهرة: مکتبه الثقافه الدینیة.
۳. سبحانی تبریزی، جعفر، (۱۴۳۰ ق) الجمع بین الصلاتین علی ضوء الکتاب والسنة، قم: مؤسسة الإمام الصادق علیه السلام،
۴. سید سابق (۱۲۹۷ ق)، فقه السنة، ج ۱، چ ۳، بیروت: دار الکتاب العربی.
۵. قمی، صدوق، محمد بن علی بابویه، (۱۳۸۶ ق) علل الشرائع، ج ۲، چ ۱، قم: کتابفروشی داوری.
۶. قمی، صدوق، محمد بن علی بن بابویه، (۱۴۱۳ ق)، من لا یحضره الفقیه، ج ۱، چ ۲، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
۷. طوسی، محمد بن حسن، (۱۴۰۷ ق) تهذیب الاحکام، ج ۳، چ ۴، تهران: دار الکتب الاسلامیة.
۸. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۰۷ ق)، الکافی (ط - الاسلامیة)، ج ۳، چ ۴، تهران: دار الکتب الاسلامیة.
۹. اصفهانی، مجلسی اول، محمدتقی، (۱۴۰۶ ق) روضة المتقین فی شرح من لا یحضره الفقیه، ج ۲، چ ۲، قم: موسسه فرهنگی اسلامی کوشانبور.
۱۰. القشیری النیسابوری، مسلم بن الحجاج (۱۳۷۵ ق)، المسند الصحیح المختصر، تحقیق: محمد فؤاد عبد الباقی، ج ۱، بیروت: دار احیاء التراث العربی.